

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Bo

Aptallıklar Geçidi

Gelişmekte olan belalar anlatımı içinde hepimizin durup fark etmesini gerektiren ilgi çekici bir an vardır. Bu haftaki *paraşanın* açıldığı noktada Mısır'ı hâlihazırda yedi bela vurmuştur. Halk acı çekmektedir. Birkaç kez Paro yumuşama belirtisi göstermişse de, hemen ardından kalbini tekrar katılaştırmıştır. Yedinci bela olan dolu sırasında hatasını kabul ettiği şekilde bir izlenim bile doğmaktadır.

Paro [birilerini] göndererek Moşe ve Aaron'u çağırttı. Onlara "Bu kez günah işledim" dedi. "Haklı olan A-Şem'dir; ben ve halkım ise haksızız."

Şemot 9:27

Ne var ki, bela sona erer ermez, Paro fikrini değiştirmektedir:

"Kalbini sertleştirdi" demektedir Tora. "Hem o, hem de danışmanları" (Şemot 9:34).

Ve şimdi, Moşe ve Aaron yeni bir bela hakkında uyarıya gelmişlerdir. Büyük bir tahribat potansiyeli olan bir beladır bu. Doludan sonra geriye kalan tüm tahılları ve ayrıca ağaçlardaki meyveleri de yiyip bitirecek bir çekirge belasından bahsetmektedirler. Ve burada, ilk kez olmak üzere, daha önce duymadığımız bir şey duymaktayız.

Paro'nun kendi danışmanları ona bir hata yapmakta olduğunu söylemektedirler:

Paro'nun danışmanları, kendisine "Bu [Moşe] ne zamana kadar bizim için bir kapan olmaya devam edecek?" dediler. "Adamları gönderin de Tanrı'ları A-Şem'e ibadet etsinler. Mısır'ın yok olduğunu hâlâ anlamıyor musunuz?"

Şemot 10:7

Bu sözler derhal durumu dönüşüme uğratmaktadır. Acaba nasıl?

1984 yılında, tarihçi Barbara Tuchman *The March of Folly* (Aptallıklar Geçidi) adlı ünlü bir kitap yayımlamıştı. Bu kitabında çok önemli bir soru sormuştu: Nasıl olmuştur da tarih boyunca akıllı insanlar, hem kendi konumlarına hem de liderlik ettikleri halka zarar veren aptalca kararlar verebilmişlerdir?

Tuchman'ın bununla kastettiği, geri dönüp bakıldığında yanlış oldukları sonradan anlaşılan hatalar değildi. Bu türdeki bir hatayı herkes yapabilir. Bu, liderliğin ve aslına bakılırsa hayatın ta kendisinin doğasında vardır. Birçok kez belirsiz koşullarda karar vermemiz gerekebilmektedir. Geriye baktığımız zaman nerede hata yaptığımızı görebiliriz, çünkü artık o sırada bilmediğimiz başka etkenlerin bilincindeyizdir.

Tuchman, insanların *karar anında da* yanlış olduğunu görebilecekleri kararlardan bahsetmekteydi. O sırada çeşitli uyarılar olmasına rağmen, bunları göz ardı etmişlerdir. Tuchman'ın verdiği örneklerden biri, ahşap Truva atı efsanesidir. Yunanlar on yıl boyunca Truva'ya uyguladıkları kuşatmada başarısız olmuşlardı. Sonunda pes etmiş izlenimi vererek gemilerine binip oradan ayrılmışlar, arkalarında devasa boyutlarda ahşap bir at bırakmışlardı. Truvalılar coşku içinde bu atı zaferlerinin simgesi olarak şehrin içine getirdiler. Bildiğimiz üzere, atın içinde otuz Yunan savaşçısı vardı ve o gece saklandıkları yerden çıkarak şehir kapılarını, gecenin karanlığından yararlanarak gemileriyle tekrar geri gelmiş olan Yunan ordusuna açtılar.

Bu çok zekice bir taktikti. Aslında Truva rahibi Laocoön bunun bir aldatmaca olduğunu tahmin etmiş ve “Ben Yunanlardan, armağanlar taşıyarak geldikleri zaman bile korkarım” şeklindeki ünlü sözleriyle halkını uyarıyordu. Ancak uyarısı kulak ardı edilmiş ve Truva düşmüştü.

Tuchman'ın verdiği bir başka örnek de on altıncı yüzyılın, gerek finansal açıdan gerekse de başka açılardan yozlaşan papalık makamıdır. Reform ihtiyacına yönelik birçok çağrı olmuştu, ama bunların hepsi göz ardı edilmişti. Vatikan kendisini, günümüzdeki bazı finans kurumları gibi, başarısız olamayacak kadar büyük görmekteydi. Bunun sonucu, Hıristiyanlıkta reform ve Avrupa çapında bir asrı aşan bir süre boyunca meydana gelen bir din savaşı olmuştur.

İşte, Paro ve danışmanları hakkındaki anlatımı bu bağlam içinde okumamız gerekir. Bu, aptallıklar geçidinin kayda geçmiş ilk örneklerinden biridir. Böyle şeyler nasıl olur?

Yıllar önce, DreamWorks stüdyosu, Moşe ve Mısır Çıkışı hikâyesi hakkında *The Prince of Egypt* (Mısır Prensi) adlı bir animasyon film yapmıştı. Yapımcı Jeffrey Katzenberg, film aşağı yukarı yarısına kadar tamamlandığında, bunun hikâyeyi anlatmanın sorumlu ve duyarlı bir şekli olup olmadığı hakkındaki fikrimi sormak üzere beni filmi izlemeye davet etti. Bence öyleydi.

En çok ilgimi çeken nokta – ve belki de bunu daha önce anlamış olmam gerekirdi – Paro'yu kötü bir adam olarak değil, hâlihazırda antik dünyanın en uzun ömürlü imparatorluğu olan ülkesinin devamlılığını sağlamakla ve onun, sözün gelişi, değişim tarafından baltalanmasına izin vermemekle görevli, son derece tutucu bir lider olarak resmediyor olmasıydı.

Köleleri serbest bırakacak olsaydı kim bilir bunun ardından neler gelecekti? Kraliyet otoritesi yenilgiye uğramış görünenecekti. Siyasi yapıda bir çatlak meydana gelmiş olacaktı. Görünürde sarsılmaz nitelikte olan iktidar binası sarsılmış görünenecekti. Ve bu, değişimden korkanlar için, sonun başlangıcı demektir.

O koşullar altında Paro'nun, danışmanlarını dinlemeyi neden reddettiğini anlamak mümkündür. Onun gözlerinde, danışmanları zayıf, yenilgiyi kabullenmiş, baskıya teslim olmuş kişilerdi; oysa liderlikte en ufak bir zaaf belirtisi yalnızca daha fazla baskıya ve daha fazla ödüne yol açacaktı. En iyisi güçlü olmak ve “Hayır” demeye devam ederek, basitçe bir belaya daha göğüs germektir.

Bizler Paro'yu hem kötü hem de aptal görürüz, çünkü hepimiz kitabı okuduk. Danışmanları, onun, halkını felakete sürüklemekte olduğunu açıkça görmekteydiler, ama Paro olasılıkla, danışmanlarının basitçe korkuya yenildikleri, kendisinin ise güçlü bir duruşu benimsediği hissini taşıyordu. Liderlik ancak geriye bakışla kolaydır ve hataları da ancak geriye bakışla açıkça görülebilir.

Yine de Paro, kendi danışmanlarını dinlemekten geri durmanın ebedi bir simgesi olarak kalmıştır. Dünyanın değiştiğini ve artık yepyeni bir şeyle karşı karşıya olduğunu, bir halkı köleleştirmesinin artık tahammül edilebilir bir şey olmadığını, eski büyülerin artık işe yaramadığını, üzerinde hüküm sürdüğü imparatorluğun yaşlanmakta olduğunu ve ne kadar inatçı davranırsa, halkını trajediye o kadar yaklaştırdığını görememiştir.

Tavsiyelere nasıl kulak vereceğimizi, değişime nasıl tepki göstereceğimizi ve hatalı olduğumuzu ne zaman kabul edeceğinizi bilmek, hâlâ liderliğin en önemli görevleri listesinde ilk üç sıradadır. Önerileri geri çevirmek, değişmeyi reddetmek ve hatalı olduğunuzu kabul etmektan kaçınmak bazılarının gözüne “güçlü olmak” gibi görünebilir. Ama bunlar genellikle, bir başka aptallıklar geçidinin ilk adımlarıdır.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları:

1. Sizce liderler neden, başkalarını dinlemeleri gerektiği aşikâr bir gereklilik olarak görüldüğü zamanlarda bile onların öneri ve uyarılarını birçok kez göz ardı ederler?
2. Güçlü olmakla inatçı olmak arasındaki farkı nasıl ayırt edebiliriz? Aklınıza bu farkın önemli olduğu bir örnek geliyor mu?
3. Aklınıza, değişime açık olmuş veya yeni durumlara adapte olmak zorunda kalmış bazı liderler geliyor mu?